

KULDA-UTREDNINGEN

innehåll

- 2 **BENGT KÄLLGREN**
FÖRORD

- 4 **KERSTIN ANDERSSON**
RAPPORT

- 8 KOMMENTARER

- 15 INTERVJU MED LÄNSBIBLIOTEKET
I NORRBOTTEN

- 18 INTERVJU MED KÄVLINGE BIBLIOTEK

- 20 INTERVJU MED LINKÖPINGS
STADS BIBLIOTEK

- 22 **RESULTAT FRÅN KULDA-
UTREDNINGENS ENKÄT**

Förord

KULDA-projektet startade i september 2001 och skulle enligt den första projektplanen avslutas med en utvärdering under våren 2004. Sedan dess har mycket förändrats. Den tidigare lätt kryptiska förkortningen KULDA (konsortieupphandling licensdatabaser) har nu blivit namnet på en etablerad stödfunktion för folkbiblioteken. Samtidigt har statusen förändrats från projekt till ett slags halvpermanent verksamhet nu benämnd som särskild länsbiblioteksverksamhet, en företeelse som egentligen inte finns. Regionbibliotek Västra Götaland är fortfarande ansvarig för verksamheten som nu bedrivs från en särskild enhet som heter Mediacentrum.

Under projektperioden har KULDA slutit ett 20-tal avtal om leverans av nättjänster till folk- och skolbibliotek. Några har fått stor omfattning medan andra har åtnjutit ett svagt intresse. Ett genomgående önskemål från biblioteken har varit att KULDA skulle erbjuda svenskspråkiga tjänster, vilket bara kunnat göras i mindre utsträckning p g a det begränsade utbudet. Ett annat önskemål har varit tjänster som man redan äger men gärna vill ha till lägre pris. Omskrivet betyder detta att det varit svårt att skapa intresse för helt nya nättjänster.

Användningen av de nättjänster som KULDA spritt över landet har varierat. Signaler, inte minst från länsbiblioteken, har antytt att användningen har varit dålig, ibland obefintlig. Samtidigt har statistik från leverantörer visat andra resultat, större användning än man kunnat förvänta sig. För att öka användningen och få fram nya idéer för arbetet med nättjänster så har KULDA ställt samman en metodbok, enkelt tillgänglig på Internet. Metodboken har presenterats och diskuterats på seminarier runt om i landet, aktivitet och idéproduktion har varit stor. Om aktiviteten hängt med hem till biblioteket är

Foto: Annelie Börjesson

svårt att säga, vissa rapporter tyder på att så inte varit fallet. Men det finns också rapporter om det motsatta, bibliotek där metodboken blivit kick-off för ett nytt arbetssätt kring nättjänster.

Under projektets gång har det dykt upp en rad frågor om biblioteken och nättjänsterna, frågor som inte kunnat besvaras eftersom kunskapsunderlaget varit för dåligt. Därför fick KULDA uppdraget att genom en utredning ta reda på mer om folkbiblioteken och deras användning av nättjänster. Uppdraget kom från NABIS-gruppen nationellt biblioteksamråd - med representanter för bibliotek och myndigheter. Utredare blev Kerstin Andersson, tidigare länsbibliotekarie och kulturchef i Skara. Utredningen blev samtidigt den projektutvärdering som utlovats i projektplanen.

I utredningen som nu finns i FRAMSTEGET-format på de följande sidorna, får vi ta del av Kerstins rapport, ett urval intervjuer med bibliotek och en sammanställning av resultat från KULDA-utredningens enkät. Utredningen finns också publicerad på KULDA:s webbplats www.kulda.se - då med samtliga intervjuer.

I utredningen ges svar på många frågor men naturligtvis föds det lika många nya. Jag hoppas därför att vi skall kunna fortsätta undersöka förhållandet mellan nättjänster och folkbibliotek i en fördjupad undersökning under hösten 2004. Ett är dock redan klarlagt genom dagens utredning: KULDA har kommit för att stanna, åtminstone om man skall tro biblioteken som svarar, och det ska man väl!

BENGT KÄLLGREN, PROJEKTLEDARE KULDA

Rapport

INTRODUKTION

De senaste årens snabba utveckling av elektroniska tjänster ställer stora krav på folkbiblioteken och dess personal i förändring av arbetsformer och ökad kompetensutveckling.

Ett ökat antal högskolestuderande och allt fler personer i formellt och informellt lärande, som söker sig till biblioteken för att hämta information, kräver både väl utvecklad teknik och anpassade digitala tjänster. Därtill behövs en ny strategi för medie- och informationsplanering och en utveckling av bibliotekspersonalens pedagogiska kunskaper.

KULDA bildades 2001 som ett konsortium för upphandling av licensdatabaser och har utvecklats till nationellt samordningscentrum för inköp av nättjänster för folk- och skolbibliotek som också bedriver utbildning i användning av olika digitala tjänster.

Då KULDA vill ta fram ett bättre kunskapsunderlag för hur folkbibliotekens verkliga behov av nättjänster ser ut och för att utreda förutsättningarna för ett utökat samarbete på licensområdet mellan KULDA och BIBSAM ansökte Regionbibliotek Västra Götaland hösten 2003 hos Statens kulturråd om medel för "Utredning av folkbibliotekens behov av licensbelagt material som idag är tillgängligt via högskolebiblioteken".

Initiativet till utredningen kommer från den s k NABIS-gruppen som är en nationell samrådsgrupp för biblioteksfrågor och består av representanter för folk- och forskningsbibliotek, Statens kulturråd och Kungliga biblioteket.

Medel anslogs och utredningen genomfördes av KULDA-kontoret under tiden februari-maj 2004 med Kerstin Andersson som utredare. Underlag för folkbibliotekens nuvarande och framtida behov av nättjänster har tagits fram. Hinder och möjligheter för samarbete på licensområdet mellan KULDA och BIBSAM och mellan bibliotek med olika huvudmän belyses.

GENOMFÖRANDE AV UTREDNINGEN

Enkäter skickades ut till huvudbiblioteken i 100 utvalda kommuner och djupintervjuer gjordes med 20-talet läns- och kommunbibliotek. Träffar med kulturrådet och BIBSAM har skett under utredningens gång. Kontakter har även tagits med Glesbygdswerket angående lärcentrum och med regionala och övergripande projekt inom biblioteksområdet. Avrapportering har skett till Statens kulturråd, NABIS-gruppen och länsbibliotekariegruppen.

ENKÄTEN

Enkäten, som består av 26 frågor, skickades ut till 100 huvudbibliotek uppdelade på fyra kategorier efter invånarantal i kommunen, 0-15 000, 15 000-50 000, 50 000-100 000, 100 000-och jämnt spridda över landet. 83 bibliotek svarade. Frågorna spänner över utbildningsformer i kommunerna, efterfrågan på kurslitteratur och nättjänster, användning av kostnadsfria baser och betal-databaser, personalutbildning, marknadsföring och användning av KULDA:s metodbok för nättjänstjobbare.

Generellt visar enkätsvaren att det går en skiljelinje vid kommuner med över 50 000 invånare. Dessa använder nättjänster mer än de mindre biblioteken och är mer positiva till att satsa ytterligare medel på elektroniska tjänster.

Högskola eller universitet på orten ger avtryck i efterfrågan på kurslitteratur och databaser, medan däremot vuxenutbildning i allmänhet eller lärcentra inte ger utslag. När lärcentrum eller liknande är samlokaliserat med biblioteket märks högre frekvens av referensfrågor och databassökningar. I de län eller kommuner där projekt som avser nättjänster bedrivs kan ibland ökad användning iakttas.

Att studerande i hög grad använder biblioteken för sin informationsförsörjning kan man konstatera, då 90 % av biblioteken svarar att kurslitteratur på upp till 40-poängsnivån efterfrågas varje dag och 35 % har efterfrågan på avancerad vetenskaplig litteratur varje dag.

30 % av biblioteken får dagligen så kvalificerade frågor att de inte kan besvara dem med hjälp av eget material. Det är inte de minsta som svarar så, utan större bibliotek ofta med högskolor på orten. Alla 83 biblioteken utom ett har betal-databaser, 75 % har både svenska och engelska. Internet med sökmo-

torer och fria databaser används flitigt överallt. Ett ofta upprepat önskemål är fler betaldata-baser på svenska, framför allt artikeldatabaser i fulltext. Omkring 200 bibliotek har den engelskspråkiga databasen EBSCO MasterFILE Elite med extern inloggning. Denna typ av inloggning är mycket uppskattad och önskas för flera baser. EBSCO är ofta subventionerad av respektive länsbibliotek.

Drygt 50 % av de svarande bedömer att ett större utbud av databaser skulle mycket eller märkbart påverka möjligheten att besvara kvalificerade frågor. Följaktligen svarar också 54 % att de är beredda att avsätta medel för inköp av fler kvalificerade databaser. Även i detta avseende dominerar bibliotek i kommuner med över 50 000 invånare.

För att ge god service till besökarna krävs att personalen har utbildning i att använda databaser och andra nättjänster. 23 % säger sig inte ha fått någon utbildning i de databaser man abonnerar på och ofta är det endast bibliotekarierna som får utbildning. Hälften av de tillfrågade biblioteken har vidtagit åtgärder eller aktiviteter i biblioteken för att informera om utbudet av databaser och lika många har anordnat utåtriktade aktiviteter för att marknadsföra elektroniska tjänster som databaser och e-böcker.

Den sista frågan i enkäten gäller användningen av "KULDA:s metodbok för nättjänstjobbare" Projektledaren för KULDA har anordnat workshops omkring boken i de flesta län och 33 % säger att metodboken används på en eller flera punkter i arbetet med nättjänsterna. 51% har aldrig hört talas om metodboken.

INTERVJUER

Djupintervjuer har gjorts på 14 kommunbibliotek och 6 läns/regionbibliotek samt med två projekt inom "Folkbibliotek och vuxnas lärande". Frågeställningar skickades ut i förväg och innehöll i stort samma frågor som i enkäten, men med tonvikten lagd på studerandes behov av informationsförsörjning. Utredaren möttes av positivt intresse och stort engagemang vid träffarna, där ofta en hel grupp ur personalen deltog. Relationen till och samarbetet med utbildningsanordnarna på orten diskuterades livligt, vare sig det rörde sig om högskola, lärcentrum eller andra former av lärande.

Flera kommuner som besöktes har högskola/universitet, någon form av lärcentrum samlokaliserat med biblioteken, eller olika projekt i samband med vuxnas lärande. Biblioteken har i varierande omfattning kontakter med hög-

skolorna, men formaliserat samarbete kring användningen av nättjänster förekommer knappast. Frågan om folkbibliotekens ansvar i det formella och informella lärandet sysselsätter många biblioteksledningarna.

Utredaren ville också ha synpunkter på KULDA:s verksamhet och den framtida rollen. Dessa synpunkter redovisas längre fram i rapporten.

PROBLEM OCH HINDER FÖR ATT UTVECKLA DEN ELEKTRONISKA INFORMATIONSFÖRSÖRJNINGEN PÅ FOLKBIBLIOTEKEN

Vid sammanställning av enkät och intervjuer samt vid samtal med enskilda bibliotek har ett antal faktorer som har avgörande betydelse för den fortsatta utvecklingen av användningen av nättjänster kommit fram:

- *Tillgänglighet och teknik*
- *Personalens kunskap, kompetens och attityder*
- *Intern och extern marknadsföring*
- *Samverkan kring vuxnas lärande*
- *Rutiner vid medieinköp och referensarbete*
- *Bibliotekens roll och status i kommunen*

Kommentarer

TILLGÄNGLIGHET OCH TEKNIK

Tillgängligheten till betaldatabaserna är ofta begränsad. På många bibliotek finns inte databaserna utlagda på de publika datorerna i biblioteket utan man måste vända sig till personalen för att komma in i basen, alternativt görs sökningen av bibliotekspersonalen. Inte heller finns databaserna alltid på bibliotekets webbsidor.

Detta hänger många gånger samman med relationen till kommunens IT-avdelning som av säkerhetsskäl inte vill lägga ut databaser på publika datorer. Det förekommer också att IT-avdelningen inte låter bibliotekspersonalen lägga in material på hemsidan. Naturligtvis finns föredömliga webbsidor där alla nättjänster finns listade och är lätt åtkomliga t.ex. i Östergötland.

Extern inloggning (remote access) tillämpas för e-böcker och enstaka databaser och underlättar för användaren. Studenter inskrivna vid universitet och högskolor har extern inloggning till "sin" högskolas databaser. Detta betyder inte att studenten alltid kan komma åt högskolans databaser från biblioteket, trots att behovet vid t.ex. distansstudier är stort. Många gånger lägger kommunens brandväggar hinder i vägen och bibliotek och kommunala IT-avdelningar har inte funnit någon gemensam lösning. I vissa län har folkbiblioteken tillgång till högskolebibliotekets databaser via studiebibliotekarier eller i särskilda projekt. Det är ett utbrett önskemål bland större bibliotek att få möjlighet att ta ställning till abonnemang på de betaldatabaserna som erbjuds högskolebiblioteken via BBSAM.

PERSONALENS ATTITYDER, KUNSKAP OCH KOMPETENS

Bibliotekspersonalens kompetens och intresse är av stor betydelse när det gäller användningen av nättjänster. Enligt enkätsvaren har ca 75 % fått någon form av utbildning när en ny databas introduceras, men behovet av ytterligare utbild-

ning och uppföljning upplevs som mycket stort. För de databaser som upphandlas via KULDA avtalas att leverantören skall medverka vid minst tre utbildningstillfällen som förläggs till olika orter. Länsbiblioteken anordnar utbildningar och många bibliotek anlitar också andra aktörer för sin kompetensutveckling. Intern utbildning verkar vara vanligast förekommande.

Attityden till nättjänster är positiv på biblioteken, men fortfarande kan det bland personalen finnas en osäkerhet i hanteringen av datoriserade tjänster som finns anledning att uppmärksamma. Utvecklad metodik att hantera sådana tjänster verkar saknas på många bibliotek.

INTERN OCH EXTERN MARKNADSFÖRING

Tillgänglighet på webbsidor och publika datorer är den bästa marknadsföringen för att nå ut till allmänheten med information om bibliotekets elektroniska resurser. Omvärldsanalys i den egna kommunen krävs för att skapa en plattform för informationsförsörjning till kommunala nämnder och förvaltningar, föreningar, företag och privatpersoner.

Det är ett utbrett önskemål bland biblioteken att få regional och central hjälp med marknadsföring av databaser genom affischer, foldrar mm. För personalen krävs metodik och stöd genom länsbiblioteken och KULDA för att föra ut informationen om vilka nättjänster som finns.

SAMVERKAN KRING VUXNAS LÄRANDE

Ett stort antal av bibliotekens besökare är studerande på olika nivåer. Sedan tidigare finns ett utvecklat samarbete mellan ungdomsskolan och biblioteken, medan olika samverkansformer mellan lärcentra och andra former av vuxenutbildning håller på att växa fram. Enligt Glesbygdsvärdets enkät är bibliotek och lärcentra samlokaliserade på 41 orter och biblioteksfilialer finns på 16 lärcentra. Många lärcentra startades utan att biblioteken var med i planeringen och det nödvändiga samarbetet får byggas upp i efterhand. Flera projekt inom "Folkbibliotek och vuxnas lärande" har fått medel från Statens kulturråd för att pröva samverkansmodeller mellan bibliotek och både formellt och informellt lärande för vuxna.

Av de bibliotek som intervjuats har alla högskolestuderande som kunder i varierande grad. Studerande söker sig till närmsta bibliotek, oberoende av huvudman, för att få hjälp med kurslitteratur, informationssökning och forskning.

Kommunbiblioteken har inte alltid resurser att ge den service studenten efterfrågar. Trots att den inskrivna studenten har extern inloggning på "sina" databaser kan inte dessa nås från alla bibliotek. Bibliotekarien har heller inte möjlighet att ge pedagogisk handledning i högskolans databaser, eftersom de flesta bibliotek inte har tillgång till dem. För att kunna ge god service krävs ett mer strukturerat samarbete mellan högskolebibliotek och folkbibliotek kring studerandes informationsförsörjning än det som finns idag.

För de minsta biblioteken är samverkan mellan flera bibliotek och stöd från länsbiblioteken avgörande för vuxnas lärande. I den kommunala vuxenutbildningen måste bibliotek och utbildningsanordnare samarbeta för tillgodose behoven.

RUTINER VID MEDIEINKÖP OCH REFERENSARBETE

Ungefär hälften av de bibliotek som besvarat enkäten vill avsätta ytterligare medel för inköp och abonnemang av databaser och andra nättjänster. Alla bibliotek är väl medvetna om att utvecklingen mot fler datoriserade tjänster

Foto: Annelie Börjesson

kommer att fortsätta. Ändå kan det vara svårt att ändra attityd och bryta gamla mönster i referensarbetet. Man söker i det tryckta materialet före det elektroniska och man fortsätter att köpa tidskrifter och referenslitteratur trots att publikationen finns på webben. Arbetet med att avdramatisera elektroniska tjänster och se databaser och e-böcker som media bland andra medier och avsätta en del av medieanslaget till nättjänster måste fortsätta. Kommenterad förteckning av aktuella databaser lämpade för olika storlekar av bibliotek skulle underlätta bedömningen av vad som skall köpas in.

BIBLIOTEKENS ROLL OCH STATUS I KOMMUNEN

I de flesta kommuner finns biblioteken organisatoriskt i kultur- och fritidsnämnd eller i barn- och utbildningsnämnd. Detta har lett till långt avstånd mellan bibliotekschef och politiker och politikernas kunskap om dagens biblioteksverksamhet är ofta dålig. Biblioteken hamnar sällan på den politiska agendan utom när det gäller budgetarbetet. För att definiera bibliotekets roll i kommunen och höja dess status krävs medie- och informationsplaner med strategisk inriktning som fastställs i kommunfullmäktige. Samarbetet med olika utbildningsformer måste struktureras så att sektoriseringen bryts.

SYNPUNKTER PÅ KULDA FRÅN FOLKBIBLIOTEKEN

KULDA – konsortieupphandling av licensdatabaser – startade som ett treårigt projekt 2001 med avsikten att upphandla licensbelagda databaser för kommunala folk- och skolbibliotek.

Idag är KULDA en etablerad verksamhet som drivs av Sveriges länsbibliotek gemensamt, med stöd av Statens kulturråd. KULDA är ett nationellt samordningscentrum för inköp av nättjänster och bedriver utbildningsverksamhet för folk- och skolbibliotek i hela landet.

Regionbibliotek Västra Götaland har KULDA som särskilt uppdrag vid sidan av den regionala uppgiften och verksamheten bedrivs från KULDA-kontoret i Göteborg. I intervjuerna och i kommentarer till enkäten framgår att KULDA är väl känt och uppskattat i hela landet. Möjligheten att abonnera på betaldata-baser och samköpa nättjänster är mycket värdefull för folk- och skolbiblioteken. Utan denna möjlighet hade de mindre biblioteken inte kunnat erbjuda samma tillgång till nättjänster som idag. Biblioteken har många synpunkter och önskemål gällande KULDAs fortsatta verksamhet.

Ofta återkommande är behovet av:

- *överblick av databaser lämpliga för folkbibliotek*
- *kommenterad förteckning över aktuella betaldata-baser*
- *kvalitetssäkring av databaser*
- *fler gemensamma avtal skola/bibliotek*
- *självinstruerande manualer för databaserna*
- *extern inloggning på så många baser som möjligt*

BIBSAM, som är en avdelning av Kungliga biblioteket, har som en av sina uppgifter att upphandla e-resurser för universitets- och högskolebibliotek. I den nyligen utkomna KB-utredningen nämns samverkan mellan BIBSAM och KULDA som en möjlighet att ge tillgång till likvärdig informationsförsörjning och biblioteksservice i hela landet.

Många önskemål riktar sig till länsbiblioteken kring deras samarbete med KULDA: fler länsabonnemang, konsulent för nättjänster, avtal med högskolor om tillgång till databaser och gemensamt lånekort, strategisk planering för informationsförsörjning. Utbildningar och seminarier inte enbart i sökmetodik, utan även kring policyfrågor och förändring av attityder och arbetsformer.

FÖRSLAG OM KULDA:S ROLL I FRAMTIDEN

Det finns stor samstämmighet bland biblioteken om behovet av nationell samordning för folk- och skolbibliotek när det gäller inköp, utbildning och metodik kring databaser och elektronisk informationsförsörjning. Den kompetens och det kontaktnät som KULDA byggt upp och den samverkan mellan folkbibliotek och forskningsbibliotek som sker i NABIS-gruppen och med Kungliga Biblioteket (BIBSAM) är mycket viktig för en fortsatt utveckling av det nationella biblioteksväsendet. I den utvecklingen är KULDA en plattform som underlättar för framtida samarbete mellan olika bibliotekstyper.

Utredningen föreslår därför att resurser ställs till förfogande så att KULDA:s verksamhet kan utvecklas och permanentas.

FÖRSLAG FÖR ATT UTVECKLA FOLKBIBLIOTEKENS ANVÄNDNING AV ELEKTRONISKA INFORMATIONSRESURSER.

- Försök med metodbibliotek i samverkan med t.ex. SIM, LIM och BIN-projekten, där man dels prövar ny teknik, dels utvecklar metodik och prövar nya arbetsformer för att undanröja hindren för användning av nättjänster.
- Nätverk, i samarbete med länsbiblioteken, för små och medelstora bibliotek där man prövar att arbeta enligt KULDA:s metodbok med lokala anpassningar.
- KULDA tar fram förteckningar över databaser, lämpliga för olika storlek av bibliotek.
- Marknadsföringsutbildning i samarbete mellan länsbiblioteken och KULDA, som tar upp omvärldsanalys, intern och extern utbildning och information, presskontakter, reklam och sponsring.
- Lyfta fram bibliotek som kan tjäna som goda exempel för den som vill utveckla tillgänglighet och användning av nättjänster (t.ex. Linköping)

FÖRSLAG FÖR ATT ÖKA SAMVERKAN MELLAN FOLKBIBLIOTEK (KULDA) OCH UNIVERSITETS/HÖGSKOLEBIBLIOTEK (BIBSAM)

- Ett antal större folkbibliotek (10-20 stycken) bör få möjlighet att abonnera på samma databaser som BIBSAM-biblioteken.
- Flera regioner/kommuner bör inleda försök med strukturerat samarbete mellan folkbibliotek och högskolebibliotek med studentens behov i fokus. Avtal mellan bibliotek med olika huvudmän för att kunna utnyttja varandras resurser. Bilda nätverk mellan folkbibliotek i mindre kommuner där högskola finns (t.ex. Trollhättan, Skövde).
- Gemensamma konferenser KULDA - BIBSAM om aktuella biblioteksfrågor t.ex. vad KB- utredningen och den utvidgade bibliotekslagen kommer att innebära för framtida biblioteksverksamhet.
- Projekt där man skapar broar mellan olika bibliotekstyper och där både BIBSAM och Statens kulturråd bidrar till finansieringen.
- Utvärdera de sambibliotek som finns idag.

AVSLUTNING

Enkäten och intervjuerna i denna utredning ger god kunskap om användningen av databaser och andra nättjänster på folkbiblioteken. Genom KULDA har biblioteken fått tillgång till licensbelagda databaser och höjt sin kompetens i arbetet med elektroniska tjänster. Men för att ge allmänheten likvärdig tillgång till digitala tjänster på alla bibliotek återstår ännu mycket arbete med teknik och tillgänglighet, personalens kunskap, insikt och medvetenhet och samverkan mellan bibliotek och utbildningar.

Det är min förhoppning att denna utredning bidrar till fortsatt utveckling och samarbete mellan folkbibliotek och forskningsbibliotek.

KERSTIN ANDERSSON

KULDA-utredare

Kerstin.l.m.andersson@telia.com

Intervju med länsbiblioteket i Norrbotten

SAMLAD BILD AV LÄNETS BIBLIOTEK

Är det några som särskilt sticker ut?

- *Inget bibliotek sticker ut vad gäller nättjänster. Ingen har e-böcker ÄNNU. EBSCO har nyss köpts in. Bedömer att det är låg användning på de baser man har. Ljunt intresse för datatjänster.*

OMVÄRLDEN

Samverkan med universitet/högskolor, lärcentra och övriga utbildningsanordnare i regionen, andra länsbibliotek, övriga samverkanspartners?

- *Samverkan med Luleå tekniska universitet ang. fjärrlån, använder deras lokaler för datautbildning och konferenser. Lärcentra och bibliotek är långt ifrån varann mentalt. Många distansstuderande i glesbygdskommunerna. Osäkert om de kan gå in med remote access via biblioteken. Medborgarterminaler finns på många bibliotek.*

KONTAKTEN MELLAN LÄNSBIBLIOTEKET OCH KOMMUNBIBLIOTEKEN

Är några projekt inom elektronisk informationsförsörjning på gång?

- *Inget utöver KULDA.*

Övriga projekt av intresse?

- *BIN (Bibliotek i Norrland)*

Utbildning/fortbildning på området?

- *Presentation av universitetsbibliotekets databaser för folkbiblioteken i april (2004).*

SYNPUNKTER PÅ KONTAKTEN MED KULDA-KONTORET

Vilka kontakter finns med KULDA idag?

— *Länsbibliotekarien har varit med i styrgruppen från början, mer referensgrupp än styrgrupp.*

Möjlighet att påverka: valet av databaser, utbildningar, arbetsformer, övrigt?

— *Den som vill kan påverka.*

Har länsbibliotekets administration ökat genom KULDAS upphandling?

T.ex. utskick av fakturor.

— *Marginellt.*

Subventionerar länsbiblioteket kommunbibliotekens innehav av betaldata-baser?

— *Ja.*

Skulle länsbiblioteket vara berett av avsätta medel direkt till KULDA för upphandling av betaldata-baser till kommunbiblioteken i länet?

— *Kan tänkas.*

Kan KULDA vara en modell för nationellt samarbete även på andra områden inom biblioteksvärlden t.ex. utökat samarbete mellan folk- och forskningsbibliotek i olika avseenden? (jfr KB-utredningen).

— *Ja, säkert t.ex. portaler.*

”KULDAS metodbok för nättjänstjobbare” finns på hemsidan och har presenterats åtminstone för vissa län. Är den användbar för länsbiblioteket och i kontakten med kommunerna?

— *Används inte.*

FRAMTIDEN

Hur ser läns(region)biblioteket på ett framtida samarbete med BIBSAM?

— *(obesvarad)*

Kommer KULDA att behövas i framtiden och vilken roll kan man spela då?

— *KULDA (eller den funktionen) får inte försvinna. Behövs i många år till. Verka för remote access hemifrån (och från biblioteken) för användarna. Slussa studenter till folkbiblioteken från högskolebiblioteken så att de ställer krav på biblio-*

teken att utveckla sina nättjänster. Önskar 5-poängskurs i informations-sökning avpassad för små bibliotek. IT-självförtroendet på biblioteken dåligtöverlag.

Marknadsföring saknas på biblioteken idag kan KULDA hjälpa till?

— *Fråga: tänker länsbiblioteken fel? Databaser kanske inte är det som behövs i första hand det är annat de små biblioteken behöver stöd till. Vad är egentligen basverksamheten?*

Intervju med Kävlinge bibliotek

Vilka utbildningsformer finns i kommunen?

— *Nybildat Lärcentrum i nätverk med folkhögskola och bibliotek.*

Samverkar biblioteket med utbildningsanordnarna vad gäller elektronisk informationsförsörjning till studerande?

— *Ja med Komvux.*

Vilka studenter/studerande dominerar på biblioteket?

— *Högskolestuderande, både distansstudenter och studenter från närbelägna Lund. Har haft projekt i samverkan med länsbibliotek Skåne för inköp av kurslitteratur i ämnena vård, pedagogik, samhälle. Inget gymnasium i kommunen.*

Hur används licensbelagda databaser av personalen, av kunderna, finns handledning, studiebibliotekarie?

— *Problem med att IT-avdelningen inte lämnar ut IP-adresser. Lösenord lämnas endast till personal. Biblioteket får inte göra egen hemsida. Flera databaser på CD-ROM t.ex. Alex och Global Grant.*

Användarfrekvensen på e-böcker?

— *Mycket hög ca 50 nerladdningar/mån. Även EBSCO används mycket, mest via remote access.*

Skulle större utbud av databaser påverka möjligheten att besvara sådana frågor?

— *Delvis.*

Är biblioteket berett av avsätta medel för inköp av fler kvalificerade databaser?

— *Ja, på sikt. Referensavdelningens böcker blir färre när samma uppgifter finns på webben och i databaser.*

SYNPUNKTER PÅ KULDA:

Vilka kontakter med KULDA har biblioteket idag?

— *Mycket positiv till KULDA-tjänsterna, använder hemsidan och metodboken!*

Finns möjlighet att påverka valet av databaser, utbildningar, arbetsformer mm?

— *Skulle uppskatta mer tydliga anvisningar för användning som t.ex. enkel användarmanual typ EBSCO och e-lib så att användaren kan handleda sig själv. Manualen kunde läggas in i kostnaden för databasen.*

Kan KULDA vara en modell för nationellt samarbete på andra områden inom biblioteksvärlden?

— *(obesvarad)*

Synpunkter på samverkan KULDA – BIBSAM?

— *(obesvarad)*

ÖVRIGA SYNPUNKTER OCH IDÉER

— *Staten borde gå in och bekosta ett basutbud av databaser på varje bibliotek.*

Intervju med Linköpings stadsbibliotek

FRÅGOR OM KOMMUNEN, BIBLIOTEKET OCH NÄTTJÄNSTERNA

Vilka utbildningsformer finns i kommunen?

— *Universitet, inget Lärcentrum*

Samverkar biblioteket med utbildningsanordnarna vad gäller elektronisk informationsförsörjning till studerande?

— *Gemensam upphandling med gymnasieskolan för vissa databaser. För lite samarbete med universitetet. Biblioteket har ingen egen access till universitetets databaser. Detta vore önskvärt.*

Vilka studenter/studerande dominerar på biblioteket?

— *Hela skalan. Även Bibvux. Särskild studentdator finns där studenterna kan koppla upp sig till de databaser de har remote access till via sitt lånekort. Där finns också EBSCO med sina 1200 tidskrifter. Även filialer har full tillgänglighet till databaserna, som även finns på katalogdatorerna.*

Hur används licensbelagda databaser av personalen, av kunderna, finns handledning, studiebibliotekarie?

— *Stort kursutbud för allmänheten som är mycket uppskattat. E-boksanvändningen går i taket mest via handdatorer.*

Hur utbildas personalen i användningen av databaserna? Länsbibliotekets roll?

— *Internutbildning av ansvariga bibliotekarier, som får sin utbildning av databasleverantörerna och länsbiblioteket. Nöjda med e-lib. Länsbiblioteket har anordnat utbildning i Geline, EBSCO, Britannica, NE.*

Vilka ytterligare behov av nättjänster för informationsförsörjning finns det?

— *Fler fulltextdatabaser på svenska. Artikelsök i fulltext. Remote access med lånekort t.ex. till NE och flera databaser.*

Finns behov av sådant licensbelagt material som idag är tillgängligt via högskole- och universitetsbibliotek?

— *Ja, önskar någon form av avtal med universitetet. Man träffas runt fjärrlån men hittills inte omkring databaser.*

Ställs ofta så kvalificerade referensfrågor att de inte kan besvaras med bibliotekets resurser?

— *Nej.*

Skulle större utbud av databaser påverka möjligheten att besvara sådana frågor?

— *(obesvarad)*

Är biblioteket berett av avsätta medel för inköp av fler kvalificerade databaser?

— *Ja, redan idag avsätts en del av mediabudgeten. 316 tkr 2004 samt en del av dataanslaget, 160 tkr, till nätbaserade tjänster. E-media särskild post i medieanslaget fr.o.m. i år.*

SYNPUNKTER PÅ KULDA:

Vilka kontakter med KULDA har biblioteket idag?

— *KULDA viktig som central upphandlare för bibliotekens specifika behov.*

Finns möjlighet att påverka valet av databaser, utbildningar, arbetsformer mm?

— *Ja. Bättre framförhållning önskas med tanke på budgetarbetet under året. Erbjudanden bör ligga ute längre så att baserna kan budgeteras. Metodboken bra, kanske mest för mindre bibliotek.*

Kommer KULDA att behövas i framtiden och vilken roll skall man spela då?

— *Ge möjlighet till ökad access hemifrån till databaserna, sökbara i katalogen, översikt över databaser för folkbiblioteksbehov presentation av nya baser, uppföljning av gamla. Fler fulltextdatabaser på svenska artiklar.*

ÖVRIGA SYNPUNKTER OCH IDEER

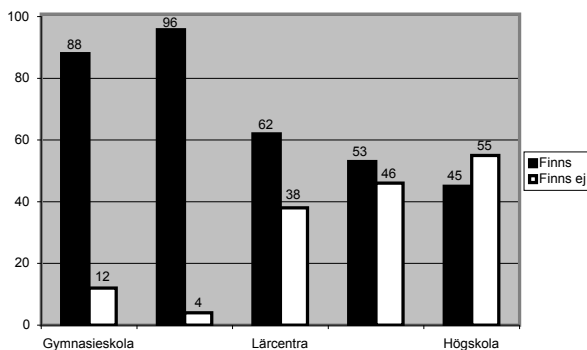
— *Olika nivåer på databaser.*

Resultat från KULDA- utredningens enkät

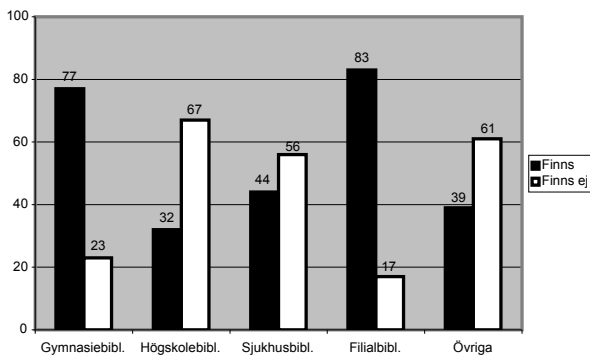
Enkäten innehöll 26 frågor som huvudsakligen rörde bibliotekets referensarbete och användningen av nättjänster i det arbetet.

Enkäten sändes till 100 kommuner av olika storlek och med olika förutsättningar. 83 bibliotek svarade. Här nedan följer en grafisk presentation av resultaten.

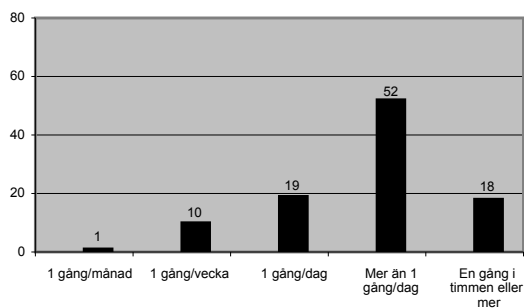
1. Vilka av nedanstående utbildningsformer finns i kommunen?

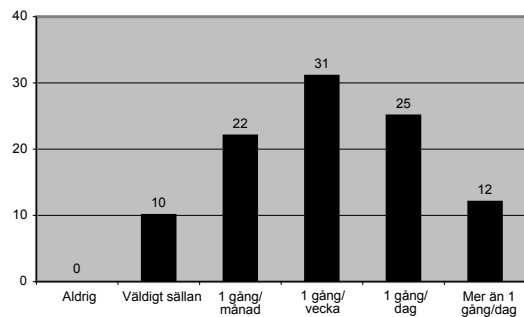
2. Vilka andra bibliotek finns i kommunen?

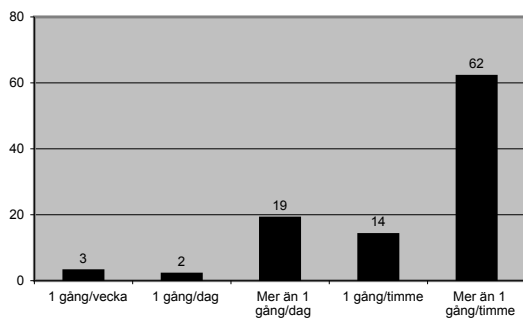
3. Hur ofta besöks biblioteket av låntagare som söker kurslitteratur (upp till 40-poängsnivån)?

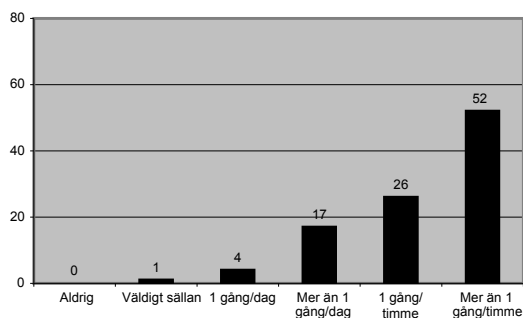
4. Hur ofta besöks biblioteket av låntagare som söker kvalificerad vetenskaplig litteratur (över 40-poängsnivån)?

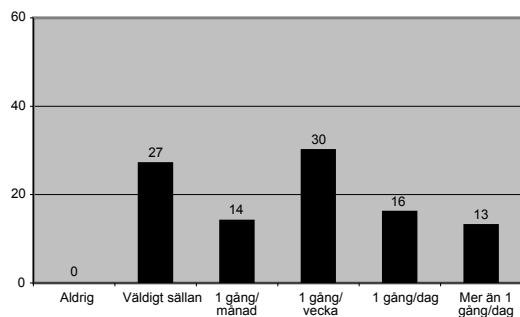
5. Hur ofta besöks biblioteket av låntagare som ställer enkla referensfrågor vilka kan besvaras med hjälp av bibliotekets material?

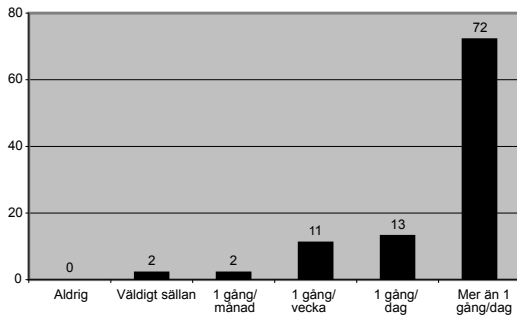
6. Hur ofta besöks biblioteket av låntagare som ställer kvalificerade referensfrågor som kan besvaras med hjälp av bibliotekets material?

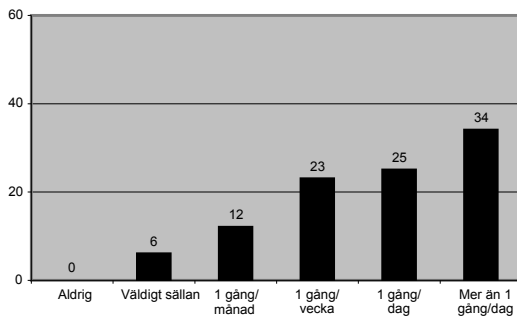
7. Hur ofta besöks biblioteket av låntagare som ställer så kvalificerade frågor att dessa inte kan besvaras med hjälp av bibliotekets samlade material?

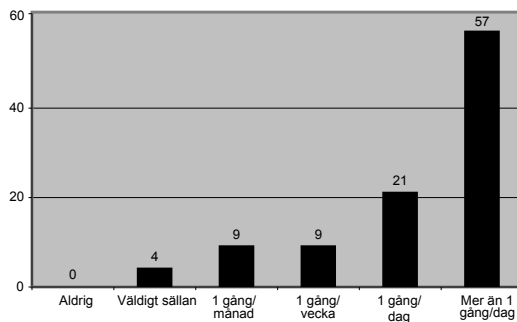
8. Hur ofta används Google eller motsvarande sökfunktioner på Internet för att besvara enkla referensfrågor?

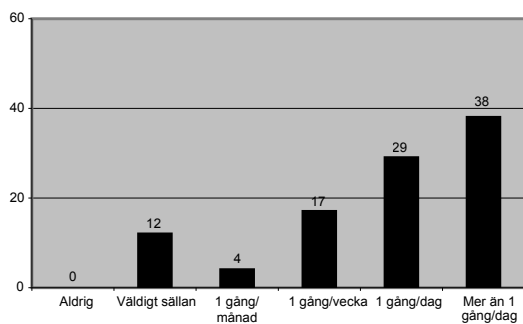
9. Hur ofta används Google eller motsvarande sökfunktioner på Internet för att besvara kvalificerade referensfrågor?

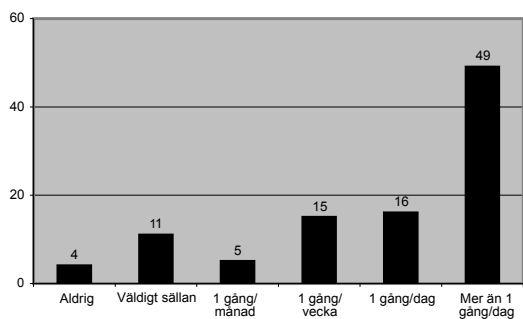
10. Hur ofta används kostnadsfria databaser på Internet för att besvara enkla referensfrågor?

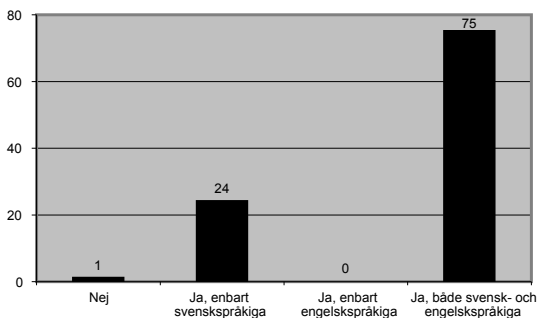
11. Hur ofta används kostnadsfria databaser på Internet för att besvara kvalificerade referensfrågor?

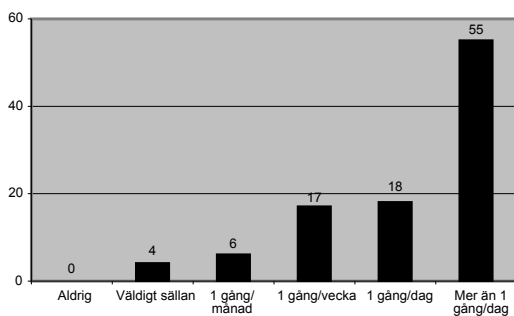
12. Hur ofta efterfrågas material som finns i betaldata-baser?

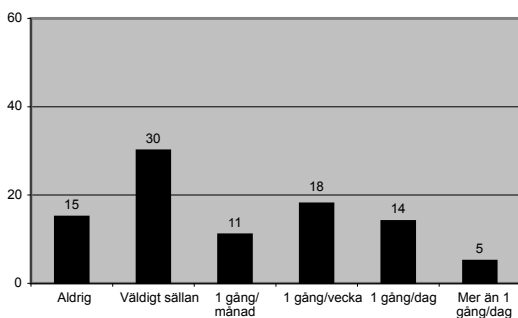
13. Har biblioteket abonnemang på några betaldata-baser?

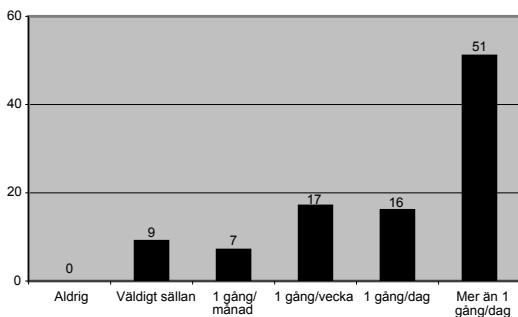
14. Hur ofta används svenskspråkiga betaldata-baser för att besvara referensfrågor?

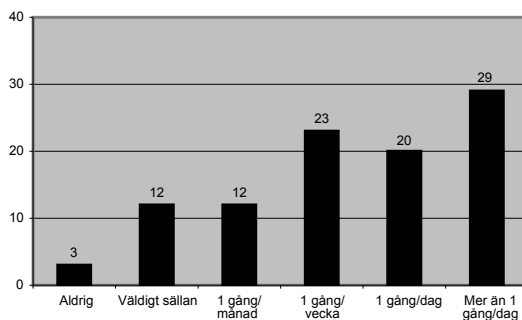
15. Hur ofta används engelskspråkiga betaldata-baser för att besvara referensfrågor?

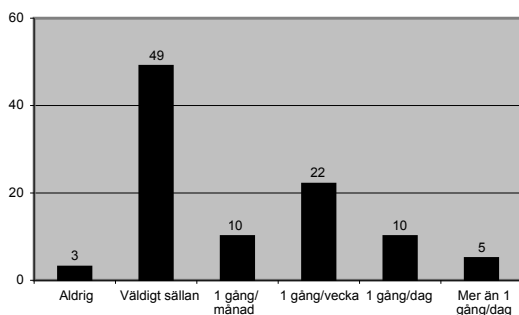
16. Hur ofta besvaras enkla referensfrågor med hjälp av betaldata-baser?

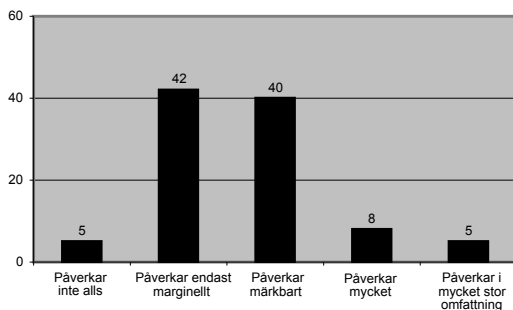
17. Hur ofta besvaras kvalificerade referensfrågor med hjälp av betaldbaser?

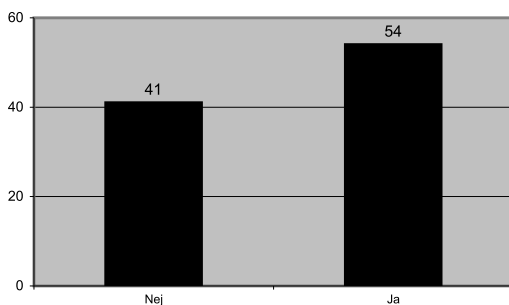
18. Hur ofta ställs så kvalificerade frågor att dessa inte kan besvaras med hjälp av bibliotekets betaldbaser?

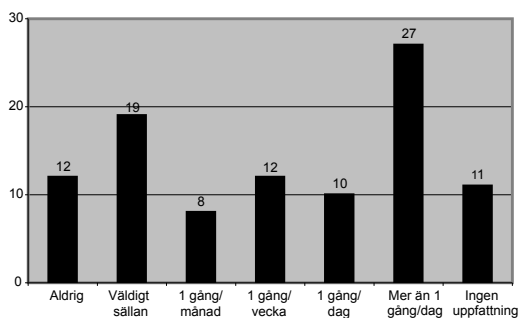
19. Hur bedömer ni att ett större utbud av databaser på biblioteket skulle påverka möjligheten att besvara de kvalificerade frågor ni möter i referensarbetet?

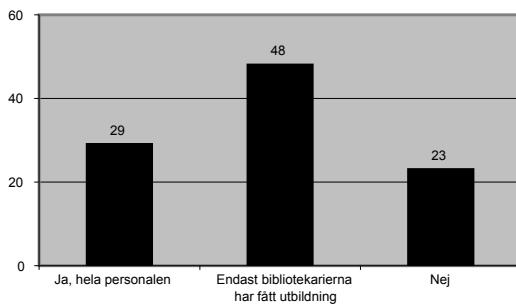
20. Är biblioteket berett att avsätta medel för inköp av fler kvalificerade betaldatabaser?

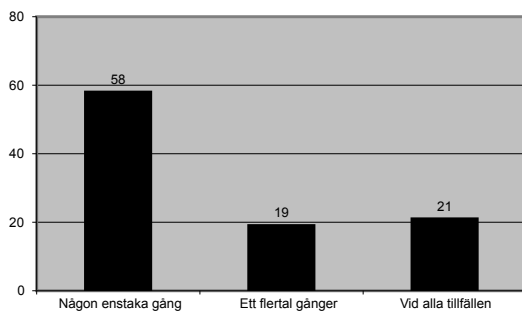
21. Hur ofta bedömer ni att låntagare använder bibliotekets betaldatabaser för egen sökning?

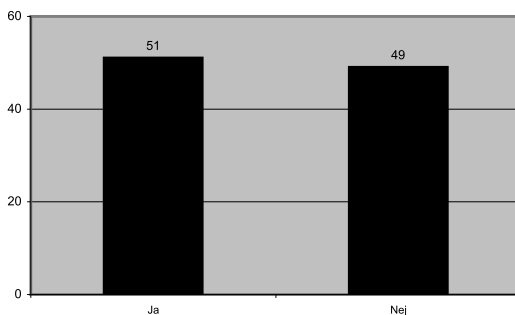
22. Har personalen fått intern eller extern utbildning i de betaldatabaser som biblioteket abonnerar på?

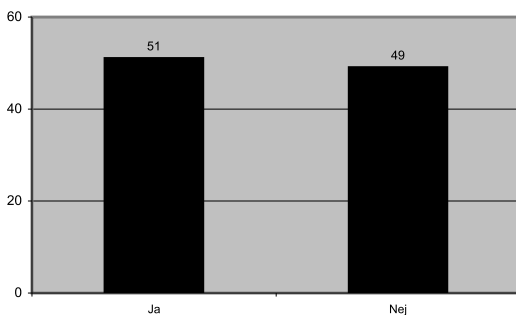
23. Hur ofta har personalen fått utbildning i samband med introduktionen av en ny betaldatabas på biblioteket?

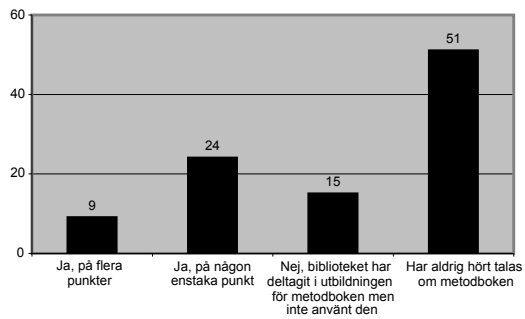
24. Har ni vidtagit några åtgärder eller aktiviteter i biblioteket/ bibliotekskalen för att informera om utbudet av betaldatabaser?

25. Har ni vidtagit några utåtriktade åtgärder eller aktiviteter för att informera om utbudet av betaldatabaser?

26. Använder biblioteket "KULDA:s metodbok för nättjänstjobbare" i arbetet med databaser och andra nättjänster?

Framsteget nr 9 innehåller KULDA-utredningen. En utredning som försöker hitta svar på frågor som rör folkbibliotekens innehav och användning av databaser och andra nättjänster. Utredningen utgörs av en rapport, av intervjuer och en enkät som besvarats av ett 80-tal kommunbibliotek. KULDA-utredningen ger många svar men ställer också nya frågor. Varför visar resultatet att förekomsten av Lärcentrum på en ort inte påverkar användningen av nättjänster på biblioteket?

*Redaktionsgrupp: Annelie Börjesson,
Pernilla Johansson*

*FRAMSTEGET ÄR EN skriftserie som utges
av Regionbibliotek Västra Götaland.
Varje nummer har ett tema eller tar upp ett
speciellt område inom biblioteksverksamheten.*